

BELGISCHE KAMER VAN  
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS  
DE BELGIQUE

**INTEGRAAL VERSLAG**  
MET  
VERTAALD BEKNOPT VERSLAG

**COMPTE RENDU INTÉGRAL**  
AVEC  
COMPTE RENDU ANALYTIQUE TRADUIT

Commissie voor Energie, Leefmilieu en  
Klimaat

Commission de l'Énergie, de  
l'Environnement et du Climat

**Woensdag**

**06-11-2024**

**Namiddag**

**Mercredi**

**06-11-2024**

**Après-midi**

|             |                                                                         |
|-------------|-------------------------------------------------------------------------|
| N-VA        | Nieuw-Vlaamse Alliantie                                                 |
| VB          | Vlaams Belang                                                           |
| MR          | Mouvement Réformateur                                                   |
| PS          | Parti Socialiste                                                        |
| PVDA-PTB    | Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique          |
| Les Engagés | Les Engagés                                                             |
| Vooruit     | Vooruit                                                                 |
| cd&v        | Christen-Democratisch en Vlaams                                         |
| Ecolo-Groen | Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen |
| Open Vld    | Open Vlaamse Liberalen en Democraten                                    |
| DéFI        | Démocrate Fédéraliste Indépendant                                       |

| Afkortingen bij de nummering van de publicaties : |                                                                                                                                            | Abréviations dans la numérotation des publications : |                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| DOC 56 0000/000                                   | Parlementair stuk van de 56 <sup>e</sup> zittingsperiode + basisnummer en volgnummer                                                       | DOC 56 0000/000                                      | Document parlementaire de la 56 <sup>e</sup> législature, suivi du n° de base et du n° consécutif                                                               |
| QRVA                                              | Schriftelijke Vragen en Antwoorden                                                                                                         | QRVA                                                 | Questions et Réponses écrites                                                                                                                                   |
| CRIV                                              | Voorlopige versie van het Integraal Verslag                                                                                                | CRIV                                                 | Version provisoire du Compte Rendu Intégral                                                                                                                     |
| CRABV                                             | Beknopt Verslag                                                                                                                            | CRABV                                                | Compte Rendu Analytique                                                                                                                                         |
| CRIV                                              | Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) | CRIV                                                 | Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral définitif et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) |
| PLEN                                              | Plenum                                                                                                                                     | PLEN                                                 | Séance plénière                                                                                                                                                 |
| COM                                               | Commissievergadering                                                                                                                       | COM                                                  | Réunion de commission                                                                                                                                           |
| MOT                                               | Moties tot besluit van interpellaties (op beigeleurig papier)                                                                              | MOT                                                  | Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)                                                                                                 |

|                                                                             |                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers | Publications officielles éditées par la Chambre des représentants |
| Bestellingen :                                                              | Commandes :                                                       |
| Natieplein 2                                                                | Place de la Nation 2                                              |
| 1008 Brussel                                                                | 1008 Bruxelles                                                    |
| Tel. : 02/549 81 60                                                         | Tél. : 02/549 81 60                                               |
| www.dekamer.be                                                              | www.lachambre.be                                                  |
| e-mail : publicaties@dekamer.be                                             | e-mail : publications@lachambre.be                                |

## INHOUD

|                                                                                                                                                                                                       |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Samengevoegde vragen van                                                                                                                                                                              | 1  |
| - Marie Meunier aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De COP29 en de bezorgdheid over de eerbiediging van de mensenrechten in het gastland" (56000463C) | 1  |
| - Staf Aerts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De mensenrechtensituatie in het gastland van de klimaatconferentie COP29, Azerbeidzjan" (56000758C)  | 1  |
| <b>Sprekers: Marie Meunier, Staf Aerts, Zakia Khattabi</b> , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal                                                                    |    |
| Samengevoegde vragen van                                                                                                                                                                              | 6  |
| - Xavier Dubois aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De taskforce Adaptatie" (56000473C)                                                               | 6  |
| - Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het adaptatieplan in het kader van de uitvoering van het federale klimaatbeleid" (56000489C)        | 6  |
| <b>Sprekers: Xavier Dubois, Kurt Ravyts, Zakia Khattabi</b> , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal                                                                   |    |
| Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De Europese Raad van Milieuministers van 14 oktober 2024 in Luxemburg" (56000478C)          | 9  |
| <b>Sprekers: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi</b> , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal                                                                                  |    |
| Samengevoegde vragen van                                                                                                                                                                              | 11 |
| - Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De stand van zaken m.b.t. het definitieve Nationaal Energie- en Klimaatplan" (56000479C)            | 11 |
| - Julien Ribauda aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het Nationaal Energie- en Klimaatplan" (56000534C)                                               | 11 |
| <b>Sprekers: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi</b> , minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal                                                                                  |    |
| Samengevoegde vragen van                                                                                                                                                                              | 13 |
| - Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De Belgische standpunten inzake de VN-biodiversiteitstop COP16" (56000543C)                         | 13 |
| - Jean-Luc Crucke aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green                                                                                                             | 13 |

## SOMMAIRE

|                                                                                                                                                                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Questions jointes de                                                                                                                                                                                          | 1  |
| - Marie Meunier à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La COP29 et les inquiétudes en matière de respect des droits humains dans le pays hôte" (56000463C)        | 1  |
| - Staf Aerts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La situation en matière de droits humains en Azerbaïdjan, pays hôte de la COP29" (56000758C)                  | 1  |
| <b>Orateurs: Marie Meunier, Staf Aerts, Zakia Khattabi</b> , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal                                                                |    |
| Questions jointes de                                                                                                                                                                                          | 5  |
| - Xavier Dubois à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La task force Adaptation" (56000473C)                                                                      | 5  |
| - Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le plan d'adaptation dans le cadre de l'implémentation de la politique climatique fédérale" (56000489C)      | 6  |
| <b>Orateurs: Xavier Dubois, Kurt Ravyts, Zakia Khattabi</b> , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal                                                               |    |
| Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le Conseil européen des ministres de l'Environnement, le 14 octobre 2024 à Luxembourg" (56000478C) | 9  |
| <b>Orateurs: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi</b> , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal                                                                              |    |
| Questions jointes de                                                                                                                                                                                          | 11 |
| - Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La situation en ce qui concerne le Plan national Énergie-Climat définitif" (56000479C)                       | 11 |
| - Julien Ribauda à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le Plan national Énergie-Climat" (56000534C)                                                              | 11 |
| <b>Orateurs: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi</b> , ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal                                                                              |    |
| Questions jointes de                                                                                                                                                                                          | 13 |
| - Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les positions belges en ce qui concerne le sommet de l'ONU sur la biodiversité COP16" (56000543C)            | 13 |
| - Jean-Luc Crucke à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green                                                                                                                     | 13 |

Deal) over "De COP16 en de voorbereiding van de Belgische nationale strategie voor 2024" (56000570C)

**Sprekers: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi**, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal

Deal) sur "La COP16 et la préparation de la stratégie nationale belge pour 2024" (56000570C)

**Orateurs: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi**, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal

Vraag van Oskar Seuntjens aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De stand van zaken met betrekking tot de pledges die op de COP26 aangegaan werden" (56000691C)

**Sprekers: Oskar Seuntjens, Zakia Khattabi**, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal

15 Question de Oskar Seuntjens à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'état de la question en ce qui concerne les engagements pris lors de la COP26" (56000691C)

**Orateurs: Oskar Seuntjens, Zakia Khattabi**, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal

Vraag van Rajae Maouane aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Jachttrofeeën" (56000722C)

**Sprekers: Rajae Maouane, Zakia Khattabi**, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal

18 Question de Rajae Maouane à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les trophées de chasse" (56000722C)

**Orateurs: Rajae Maouane, Zakia Khattabi**, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal

Vraag van Oskar Seuntjens aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De beoordeling van de internationale klimaatfinanciering naar aanleiding van de COP29" (56000737C)

**Sprekers: Oskar Seuntjens, Zakia Khattabi**, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal

19 Question de Oskar Seuntjens à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'évaluation du financement climatique international en vue de la COP29" (56000737C)

**Orateurs: Oskar Seuntjens, Zakia Khattabi**, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal

# Commissie voor Energie, Leefmilieu en Klimaat

van

WOENSDAG 6 NOVEMBER 2024

Namiddag

# Commission de l'Énergie, de l'Environnement et du Climat

du

MERCREDI 6 NOVEMBRE 2024

Après-midi

De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.04 uur en voorgezeten door de heer Oskar Seuntjens.

La réunion publique de la commission est ouverte à 14 h 04 et présidée par M. Oskar Seuntjens.

## 01 Questions jointes de

- Marie Meunier à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La COP29 et les inquiétudes en matière de respect des droits humains dans le pays hôte" (56000463C)
- Staf Aerts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La situation en matière de droits humains en Azerbaïdjan, pays hôte de la COP29" (56000758C)

## 01 Samengevoegde vragen van

- Marie Meunier aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De COP29 en de bezorgdheid over de eerbiediging van de mensenrechten in het gastland" (56000463C)
- Staf Aerts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De mensenrechtensituatie in het gastland van de klimaatconferentie COP29, Azerbeïdjan" (56000758C)

**01.01 Marie Meunier (PS):** Madame la ministre, la Conférence des Parties (COP) figure parmi les seuls endroits où les personnes les plus touchées par la crise climatique peuvent faire entendre leur voix. Les peuples autochtones, les défenseurs de l'environnement et les activistes pour le climat disposent là d'une opportunité unique d'avoir accès à des négociations qui les concernent directement. Il est donc primordial qu'ils puissent s'y exprimer librement, sans crainte de surveillance, de harcèlement ou, dans des cas malheureux, de représailles. Je souligne l'importance des COP pour relever le niveau d'ambition de l'action climatique à l'échelle mondiale, même si les efforts menés actuellement restent insuffisants.

À l'approche de la COP29, qui se déroulera du 19 au 22 novembre prochain en Azerbaïdjan, je partage les inquiétudes d'Amnesty International, qui a enregistré de graves violations des droits humains dans le pays hôte cette année. La situation des universitaires, des militants politiques et civils, des journalistes et des défenseurs des droits humains est plus que préoccupante dans ce pays. Cette situation soulève des inquiétudes quant à la sécurité des personnes participant à la COP de cette année.

Madame la ministre, pouvez-vous me confirmer que vous irez à la COP29 qui se tiendra en Azerbaïdjan? Quel membre du gouvernement vous accompagnera-t-il?

Quel message allez-vous délivrer en matière de respect des droits humains dans le pays hôte? Pouvez-vous me confirmer que la Belgique profitera de la COP29 pour faire passer des messages clairs au gouvernement azerbaïdjanais, à savoir qu'il cesse de réprimer la société

**01.01 Marie Meunier (PS):** De COP is een van de fora waar de slachtoffers van de klimaatcrisis en activisten hun stem kunnen laten horen en toegang hebben tot onderhandelingen die hen rechtstreeks aanbelangen. Zij verdienen een discussieklimaat waarin ze niet onderdrukt of in de gaten gehouden worden.

In de aanloop naar de COP29, die van 19 tot 22 november in Azerbeïdjan plaatsvindt, heeft Amnesty International evenwel ernstige mensenrechtenschendingen vastgesteld. De situatie voor academici, journalisten en mensenrechtenactivisten is er zorgwekkend.

Zult u de COP29 bijwonen? Welke regeringsleden zullen u vergezellen? Welke boodschap zult u daar overbrengen als het gaat over de eerbiediging van de mensenrechten? Zal ons land dit evenement aangrijpen om de Azerbeïdjaanse regering ertoe op te roepen het maatschappelijk middenveld niet

civile, qu'il garantisse les droits à la liberté d'expression et d'association tout au long du sommet et pendant la période qui suivra et qu'il prenne des mesures fermes pour enrayer la détérioration de la situation des droits humains dans le pays?

langer te onderdrukken, de mensenrechten en de vrijheid van meningsuiting tijdens de top en daarna te waarborgen, en zich te engageren om de verslechtering van de mensenrechtensituatie een halt toe te roepen?

**01.02 Staf Aerts (Ecolo-Groen):** Mevrouw de minister, om doeltreffend te zijn, moet een COP een forum bieden voor de vrije uitwisseling van standpunten, niet alleen van de partijen van het klimaatverdrag, maar ook van burgers en middenveldorganisaties, zowel lokaal als internationaal. Al meer dan tien jaar worden in Azerbeidzjan ngo's willekeurig gesloten en worden kritische vertegenwoordigers van het middenveld gearresteerd of gedwongen in ballingschap te gaan. Sinds aangekondigd is dat Azerbeidzjan gastland wordt, is het optreden tegen de kritische stemmen vooral toegenomen, met arrestaties en de willekeurige opsluiting en vervolging van journalisten en activisten. Ook werd de toegang van 67 parlementsleden uit Europese landen tot de COP29 en het land ontzegd, omdat ze via een resolutie in de Raad van Europa het mensenrechtenbeleid van het land bekritiseerd hebben.

Bovendien is er het zeer penibele beleid van Azerbeidzjan tegenover de Armeense staat en bevolking. Tijdens de oorlog in Nagorno-Karabach werden vorig jaar 150.000 Armeniërs op grote schaal verdreven uit het gebied dat historisch hun thuisland is. Hun aanwezigheid is er vrijwel volledig uitgewist, want ook cultuursymbolen zijn vernietigd.

Daarnaast zitten er nog altijd politieke gevangenen in zorgwekkende omstandigheden vast. Verschillende bronnen, zoals de Armeense overheid en het Rode Kruis, hebben al gewezen op foltering en andere ernstige mensenrechtenschendingen tegenover die gevangenen.

Tot slot schendt Azerbeidzjan geregeld de soevereiniteit van Armenië, met aanvallen in het grensgebied.

Mevrouw de minister, we zijn ongetwijfeld allebei overtuigd van het belang van de klimaatproblematiek, maar ook de mensenrechten zijn van belang. Zult u zich tijdens de COP29 publiekelijk uitspreken over de schendingen van de mensenrechten, etnische zuiveringen en oorlogsmisdaden door Azerbeidzjan?

Welke stappen hebben België en de EU gezet om een veilige en stimulerende omgeving te creëren voor het maatschappelijk middenveld en alle deelnemers van alle nationaliteiten en meningen op de COP29?

Heeft de Belgische regering bij de Azerbeidzjaanse autoriteiten gepleit voor de vrijlating van burgers die enkel en alleen zijn gearresteerd omdat ze vreedzaam hun recht van meningsuiting, vereniging of vergadering hebben uitgeoefend?

Zal de Belgische regering pleiten voor de vrijlating van de gevangenen die louter op basis van politieke motieven worden vastgehouden, zoals Anar Mammadli, een van de eerste activisten die focust op het verband tussen mensenrechten en klimaatrechtvaardigheid?

Dragen België en de EU ten slotte bij aan de organisatie van nevenve-

**01.02 Staf Aerts (Ecolo-Groen):** L'Azerbaïdjan est le pays hôte de la COP29. Ce pays viole les droits des ONG et de la société civile, 67 députés se voient refuser l'accès à la COP29 en raison de leur position critique, des Arméniens ont été expulsés et la souveraineté de l'Arménie est régulièrement violée. Les conditions de détention des prisonniers politiques sont préoccupantes.

Vous exprimerez-vous publiquement, durant la COP29, sur les violations des droits humains? La Belgique et l'UE ont-elles entrepris des démarches en faveur du droit à la liberté d'expression en Azerbaïdjan? La Belgique s'appliquera-t-elle à obtenir la libération d'Anar Mammadli, qui met en lumière le lien entre les droits humains et la justice climatique? La Belgique et l'UE contribuent-elles à l'organisation d'événements parallèles dans le cadre de la COP29, auxquels participent des organisations indépendantes de défense des droits humains?

nementen bij de COP29 waaraan onafhankelijke mensenrechtenorganisaties deelnemen?

**01.03 Zakia Khattabi**, ministre: Madame, monsieur, le gouvernement fédéral belge sera représenté à la COP par le premier ministre De Croo, la ministre Van der Straeten et moi-même. Nous assisterons à la COP à des moments différents. Le premier ministre assistera au World Leaders Climate Action Summit qui se tiendra le mardi 12 et le mercredi 13 novembre.

La ministre Van der Straeten sera présente la première semaine, mais je ne suis pas au courant de son agenda. Pour ma part, j'y serai la seconde semaine pour le segment ministériel.

De situatie van de mensenrechten in Azerbeidzjan is inderdaad zorgwekkend, net zoals dat het geval was in de gastlanden van de COP van de afgelopen twee jaar, de Verenigde Arabische Emiraten en Egypte.

De keuze voor het gastland van de internationale klimaatconferentie gebeurt binnen de vijf regionale groepen van de Verenigde Naties zonder interferentie van de andere landen. Voor de COP29 kwam de rol toe aan de Eastern European Group en de finale beslissing werd genomen op de COP28 in Dubai. Binnen de groep waren er aanvankelijk verschillende kandidaten: Armenië, Bulgarije en Azerbeidzjan. Na langdurig intern overleg bereikte deze regionale groep intern een consensus. Armenië steunde dus ook de beslissing om Azerbeidzjan als gastland voor te dragen en deze steun werd ook expliciet uitgesproken.

De keuze voor Azerbeidzjan als locatie voor de COP29 is dus de uitkomst van de gangbare procedure binnen het VN-klimaatverdrag. België heeft geen standpunt ingenomen in deze kwestie.

Ce contexte dressé nous force à respecter le choix des acteurs concernés mais ne nous dispense effectivement pas de continuer de porter haut et fort la question des droits humains.

Au niveau international, notre pays jouit d'une forte tradition selon laquelle la politique climatique est toujours envisagée de manière indissociable du respect des droits humains internationaux et de la promotion du développement durable. Nous soulignons systématiquement cet aspect dans les positions européennes que nous adoptons et nous l'avons également intégré dans la préparation des conclusions du Conseil de l'Union pour la COP29. Je me permets de rappeler que dans ces cénacles, la Belgique ne parle pas en son nom propre: c'est l'Union européenne qui prend la parole.

J'ai représenté l'Union européenne et ses États membres lors des sessions préparatoires techniques en participant aux négociations sur le point à l'ordre du jour "Arrangement for intergovernmental meetings". Ces sessions permettent de donner une direction à l'organisation de la COP29.

Les conclusions qui en ont découlé soulignent que le rôle de l'État hôte pour la COP29 implique que les principes et objectifs de la Charte des

**01.03 Minister Zakia Khattabi**: De regering zal op de COP vertegenwoordigd worden door eerste minister De Croo, minister Van der Straeten en mezelf, maar op verschillende momenten. De eerste minister zal de World Leaders Climate Action Summit bijwonen, die op 12 en 13 november zal plaatsvinden.

Voor het ministeriële gedeelte zal mevrouw Van der Straeten tijdens de eerste week aanwezig zijn en ikzelf tijdens de tweede week.

La situation des droits humains en Azerbaïdjan est effectivement préoccupante. Le choix du pays hôte est le résultat de la procédure habituelle au sein de la Convention de l'ONU sur le climat et est revenu aux pays du groupe des États d'Europe orientale. L'Arménie a soutenu cette décision.

Gewoontegetrouw koppelt België de mensenrechtenkwestie niet los van de kwestie van het klimaatbeleid. Ons land onderstreept dat aspect in de ingenomen Europese standpunten en heeft het meegenomen in de voorbereiding van de conclusies van de Raad van de Europese Unie voor de COP29. Pro memorie, niet België, maar de EU neemt het woord in die gremia. Ik heb de EU vertegenwoordigd tijdens de voorbereidende technische vergaderingen voor de COP. In de conclusies wordt er onderstreept dat het gastland het VN-Handvest in acht moet nemen en de mensenrechten en de fundamentele vrijheden moet bevorderen en beschermen.

Nations Unies et les obligations internationales en matière de droits humains doivent être respectés. Cela implique également que, dans les lieux où se déroulent les événements de la COP29, les droits humains et les libertés fondamentales doivent être promus et protégés.

De plus, la Belgique organise depuis plusieurs années, en collaboration avec le Bureau du Haut-Commissaire aux droits de l'homme, le Center for International Environmental Law ainsi que d'autres pays partageant les mêmes valeurs, comme le Luxembourg ou le Chili, des discussions informelles lors des dîners en marge des conférences sur le climat de l'ONU. Ce sera également le cas lors de la COP à Bakou.

Ces événements contribuent à sensibiliser à la synergie entre les politiques climatiques et les politiques en faveur des droits humains. Un dialogue continu est en cours avec l'Azerbaïdjan sur la situation des droits humains dans le pays. Ce n'est pas par la filière environnementale que ces discussions se tiennent. L'Union saisit toutes les occasions, en ce compris celle de la COP, pour renforcer ce dialogue.

Dans ce cadre, l'Union souligne le rôle central de la société civile dans la promotion de l'agenda sur le changement climatique et l'environnement et attache une grande importance à garantir la participation la plus inclusive possible de la société civile, de même que l'accès libre à l'information, la liberté de réunion pacifique et l'accès libre aux zones publiques de la COP.

C'est d'ailleurs une des spécificités de la délégation belge puisqu'en permettant à la société civile, aux ONG, etc. de s'inscrire comme membres de la délégation officielle, nous leur offrons la possibilité d'accéder à des espaces auxquels elles n'auraient pas eu accès sans avoir été intégrées dans la délégation officielle.

Wat betreft onze bilaterale en Europese inspanningen met betrekking tot Azerbeïdzjan zelf, verwijs ik naar het gesprek dat mijn collega Lahbib op 10 juli heeft gevoerd met de Azerbeïdzjaanse minister van Buitenlandse Zaken, meer bepaald over het vredesproces tussen Azerbeïdzjan en Armenië. Die ontmoeting volgde op eerdere diplomatieke contacten tussen onze beide landen in de afgelopen maanden. Tijdens die gesprekken werd onderstreept hoe belangrijk het is om een duurzaam vredesakkoord te sluiten, gebaseerd op de VN-principes van territoriale integriteit, soevereiniteit en respect voor de rechten van de bewoners. De recente vooruitgang in het vredesproces, met name op het gebied van grensafbakening, is bemoedigend.

Enfin, la Belgique soutient également les efforts de l'Union et de l'envoyé spécial de l'Union européenne pour le Caucase du Sud, qui poursuivent les mêmes objectifs. L'Union doit rester impliquée dans le processus de paix et, à ce titre, la COP29 représente une occasion d'avancer vers un accord durable.

Samen met het Center for International Environmental Law en andere landen organiseert België informele besprekingen tijdens diners in de marge van de VN-klimaatconferenties, waarbij er gesensibiliseerd wordt voor de synergie tussen het klimaatbeleid en het mensenrechtenbeleid. Met Azerbeïdzjan wordt er een aanhoudende dialoog gevoerd. De EU grijpt alle gelegenheden aan om die dialoog te intensiveren. Ze benadrukt de rol van het maatschappelijke middenveld in de bevordering van de agenda inzake klimaatverandering en streeft ernaar de vrije toegang tot de COP-zones, tot informatie en het recht op vrijheid van vreedzame vergadering te waarborgen.

Het is eigen aan België dat ngo's zich kunnen inschrijven als lid van de officiële delegatie, waardoor ze toegang krijgen tot plaatsen waar ze anders geen toegang toe zouden krijgen.

L'importance de conclure un accord de paix durable basé sur les principes de l'ONU en matière d'intégrité territoriale, de souveraineté et de respect des droits des habitants a été soulignée au cours de précédents contacts diplomatiques ainsi que lors de l'entretien que la ministre Lahbib a pu avoir dernièrement avec son homologue azerbaïdjanais concernant le processus de paix entre l'Azerbaïdjan et l'Arménie. Les progrès enregistrés récemment dans le processus de paix sur le plan de la délimitation de la frontière sont encourageants.

Ten slotte steunt België de inspanningen van de Europese Unie en van de speciale vertegenwoordiger van de EU voor de zuidelijke Kaukasus. De Unie moet bij het vredesproces betrokken blijven en de COP29 is een gelegenheid om naar een duurzaam akkoord toe te werken.



**01.04 Marie Meunier (PS):** Merci, madame la ministre, pour vos différentes réponses.

Si cela a été le cas, je m'en excuse, mais ici, personne ne vous reproche le choix du lieu de la future COP. Comme vous l'avez dit, il est important de nous assurer que, même à travers votre ministère, vous puissiez porter la question des droits humains dans les différentes instances au sein desquelles vous allez nous représenter. En effet, les lieux dans lesquels se déroule la COP sont des lieux où la liberté d'expression fait foi. Mais il nous revient néanmoins de la part des associations que ce n'est clairement pas le cas à la sortie des lieux où s'effectuent les rencontres. Il me semble donc primordial qu'en tant que membre de nos trois représentants, vous puissiez faire part de ces différentes matières.

**01.04 Marie Meunier (PS):** Niemand hier verwijt u de locatie die voor de komende COP gekozen werd. Het is belangrijk dat we ons verzekerd weten van het feit dat u de mensenrechtenkwestie kunt aankaarten in de organen waar u ons vertegenwoordigt. Op de locaties waar de COP's plaatsvinden doet de vrijheid van meningsuiting ertoe. Dat is echter niet het geval daarbuiten, als men de conferentiezalen verlaat. Het is dan ook van essentieel belang dat onze vertegenwoordigers zich over die verschillende aangelegenheden kunnen uitspreken.

**01.05 Staf Aerts (Ecolo-Groen):** Ik dank u voor het antwoord, mevrouw de minister. Inderdaad, België heeft geen stem gehad in de keuze voor Azerbeidzjan als gastland, maar niettemin ben ik blij met uw engagement dat u de mensenrechten hoog op de agenda wilt blijven plaatsen. Ik had ook niet anders verwacht. Dat is een gezamenlijke strijd die we voeren.

De COP blijft natuurlijk bijzonder belangrijk, want de klimaatopwarming gaat onverminderd voort. Tegelijk is de strijd tegen de klimaatopwarming inderdaad ook een strijd van respect voor de mensenrechten, van recht op leven en ontwikkelingskansen. Ik vind het goed dat we nog steeds naar die COP gaan, omdat de klimaatopwarming een belangrijke strijd is, maar we moeten daarnaast ook alles op alles zetten om de mensenrechtenschendingen ter plaatse aan te kaarten.

De internationale gemeenschap heeft daarin een heel grote verantwoordelijkheid. In Azerbeidzjan is het met de civil society heel slecht gesteld. Het is een van de slechtst scorende landen in de regio, als men naar de indexen van ngo's kijkt. De ngo's roepen op om inderdaad deel te nemen aan de COP, maar de mensenrechtensituatie sterk in het oog te houden.

We kunnen niet anders dan erkennen dat het beleid in Azerbeidzjan ten opzichte van Armenië ongelooflijk verslechterd is. Er is de vernietiging van de cultuurhistorische monumenten. Er is de etnische zuivering. Er zijn militaire acties waardoor levensnoodzakelijke middelen zoals voedsel, medicijnen en brandstof zelfs niet meer ter plaatse geraken. De internationale gemeenschap mag haar ogen daarvoor niet sluiten, hoe groot de klimaatuitdagingen ook zijn. Daar moeten we altijd tegen blijven reageren, waar we ook zijn, ook al hebben we het gastland niet gekozen. Ik hoop dat u dat ook ter plaatse met aandrang aankaart.

*L'incident est clos.  
Het incident is gesloten.*

## **02 Questions jointes de**

- Xavier Dubois à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La task force Adaptation" (56000473C)
- Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le

**01.05 Staf Aerts (Ecolo-Groen):** La lutte contre le réchauffement climatique est importante, mais nous devons également aborder, en parallèle, la question des violations des droits humains. La politique menée par l'Azerbaïdjan vis-à-vis de l'Arménie s'est fortement détériorée. Des monuments culturels et historiques sont détruits et une épuration ethnique est en cours. Des actions militaires empêchent les moyens de première nécessité d'arriver sur place. La communauté internationale ne peut fermer les yeux sur cette situation.

**plan d'adaptation dans le cadre de l'implémentation de la politique climatique fédérale" (56000489C)**

**02 Samengevoegde vragen van**

- **Xavier Dubois aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De taskforce Adaptatie" (56000473C)**
- **Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het adaptatieplan in het kader van de uitvoering van het federale klimaatbeleid" (56000489C)**

**02.01 Xavier Dubois (Les Engagés):** Madame la ministre, dans le rapport de synthèse 2024 sur les politiques climatiques fédérales, on peut lire qu'une *task force* "Adaptation" a été instituée. C'est une bonne chose, puisque cet organe a été chargé d'identifier les mesures qui pourraient être prises à l'échelle fédérale pour lutter contre les effets du réchauffement climatique et, surtout, pour les prévenir. Ces mesures devaient concerner la période 2023-2026. Une évaluation de ce travail est attendue pour cet automne. Les conclusions doivent être publiées à la fin de l'année. En tout cas, le paragraphe conclut simplement qu'aucun autre progrès n'a été enregistré, hormis cette définition et cette évaluation.

Le rapport note encore qu'un projet de plan national d'adaptation (PNA) a été préparé pour renforcer la coopération et la coordination entre le fédéral et les entités fédérées. Il s'agit à nouveau, bien entendu, d'une bonne initiative. La liste des mesures fédérales et régionales a été présentée à la Commission nationale Climat afin qu'une enquête publique sur le projet de plan puisse être lancée. Malheureusement, aucun accord n'a pu être trouvé quant au projet de plan et aux prochaines étapes nécessaires à l'entrée en vigueur de cet outil important.

Madame la ministre, nous entrons dans l'automne, nous le sentons bien dans ce bâtiment de la Chambre. Cette évaluation a-t-elle déjà été réalisée et, surtout, est-elle disponible?

Des mesures spécifiques ont-elles été définies en coordination avec les entités fédérées, notamment pour lutter contre les inondations? Par ailleurs, pour quelle raison aucun accord n'a-t-il pu être trouvé au sujet du plan national? Quels sont les arguments qui ont été avancés pour aboutir à cet échec, en tout cas, temporaire?

**02.02 Kurt Ravyts (VB):** Mevrouw de minister, vooreerst spreek ik nog eens mijn tevredenheid uit dat wij het syntheserapport 2024 over het federale klimaatbeleid hebben gekregen. Het is goed dat u transparantie biedt.

De federale ministerraad keurde op 3 maart 2023 de federale taskforce Adaptatie goed en een eerste tussentijdse evaluatie was gepland in het najaar van 2024, dus in dit seizoen, waarbij de resultaten van de federale adaptatiemaatregelen zouden worden gepubliceerd.

De werkgroep Adaptatie bij de Nationale Klimaatcommissie (NKC) heeft een ontwerp van nationaal adaptatieplan opgesteld, maar blijkbaar werd daarover geen akkoord bereikt. Wel kwam er een publieksenquête rond de voorgestelde lijst van federale en gewestelijke maatregelen.

Tegelijkertijd speelt enige urgentie mee op de achtergrond. Op 16 oktober 2024 heeft de Europese Rekenkamer een speciaal verslag gepubliceerd, zoals ze wel vaker doet, deze keer over klimaatadaptatie in de EU. Dat rapport concludeert dat actie geen gelijke tred houdt met ambi-

**02.01 Xavier Dubois (Les Engagés):** Er werd een taskforce opgericht die moet nagaan welke federale maatregelen er in 2023-2026 genomen moeten worden om de opwarming van de aarde te voorkomen en de gevolgen ervan te bestrijden. Die maatregelen zouden tegen de herfst van 2024 geëvalueerd worden, maar er is ter zake nog geen vooruitgang geboekt. Met een nationaal adaptatieplan zou ook de coördinatie tussen het federaal niveau en de deelgebieden versterkt moeten worden, maar hierover werd er geen akkoord bereikt.

Is die evaluatie beschikbaar? Waarom werd er geen akkoord over het nationaal adaptatieplan bereikt?

**02.02 Kurt Ravyts (VB):** Aucun accord n'a pu être dégagé au sein de la Commission Nationale Climat (CNC) sur le projet de plan national d'adaptation (PNA). La question est pourtant urgente. Selon les conclusions d'un rapport de la Cour des comptes européenne, les ambitions ne sont pas atteintes, alors que des signes clairs du dérèglement climatique sont déjà perceptibles.

Quels ont été les nœuds de discorde? Comment réagissez-vous au rapport de la Cour des comptes européenne?

tie. Verschillende zichtbare fenomenen van klimaatverstoring en klimaatverandering doen zich voor, waarvoor ik nog maar naar het recente Spaanse drama hoef te verwijzen. De praktische uitvoering van het adaptatiebeleid in de EU levert problemen op.

Mevrouw de minister, kunt u meer toelichting geven bij de twistpunten rond het ontwerpplan in de Nationale Klimaatcommissie? Wat is het eigenlijke probleem?

Hoe reageert u op het speciale verslag van de Europese Rekenkamer?

**02.03** Minister **Zakia Khattabi**: Mijnheer de voorzitter, uiteraard ben ik, zoals u, bezorgd wanneer ik het speciale verslag van de Europese Rekenkamer lees. Het verslag kaart duidelijk tekortkomingen aan bij de uitvoering van het adaptatiebeleid van de Europese Unie en haar lidstaten. De Europese Unie biedt weliswaar een gemeenschappelijk kader voor klimaatadaptatie, maar de lidstaten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering ervan.

De recente gebeurtenissen in Spanje herinneren ons aan het belang van alle facetten van het klimaatbeleid: mitigatie, adaptatie en het beheer van schade en verlies.

De auteurs van het speciale verslag wijzen in hun analyse op het gebruik van verouderde wetenschappelijke gegevens door lidstaten voor hun documenten met betrekking tot de nationale aanpassingsstrategie.

Ons land beschikt sinds 2021 op mijn initiatief over een Centrum voor Risicoanalyse van Klimaatverandering (Cerac) dat in samenwerking met alle relevante actoren in actuele analyses op de middellange termijn zal voorzien. Het centrum zal rapporteren aan de Nationale Veiligheidsraad. Het centrum kan een waardevolle bijdrage leveren aan alle actoren die een wetenschappelijk onderbouwd klimaatbeleid vorm willen geven.

Op 13 februari 2024 hebben de directeur en de adjunct-directeur van het Cerac hier in de Kamercommissie toelichting gegeven bij de werking van het centrum.

Bovendien verwijst het speciale verslag naar uitdagingen op het vlak van monitoring en mogelijke sectorale of regionale tegenstrijdigheden. De bevindingen versterken volgens mij de noodzaak om silo's te overstijgen en steeds een langetermijnperspectief te hanteren.

Ook op dat vlak zijn er tijdens de voorbije legislatuur stappen gezet. Echter, een betere mainstreaming en monitoring van het adaptatiebeleid zijn onder meer noodzakelijk, ook inzake publieke financiën en budget.

De Europese Commissie heeft in haar mededeling van 12 maart 2024 over het beheren van de klimaatrisico's en het beschermen van de bevolking en de welvaart benadrukt dat de verantwoordelijkheden van de Europese Unie en de lidstaten op het gebied van risicobeheer beter moeten worden gedefinieerd om de toenemende klimaatrisico's adequater aan te pakken.

In die context kijk ik uit naar het European Climate Adaptation Plan,

**02.03** **Zakia Khattabi**, ministre: Le rapport de la Cour des comptes européenne identifie certaines lacunes manifestes dans la mise en œuvre de la politique d'adaptation de l'Union européenne et des États membres. Les récents événements en Espagne nous rappellent l'importance de tous les aspects de la politique climatique, à savoir l'atténuation, l'adaptation et la gestion des préjudices et des pertes.

La Cour des comptes dénonce l'utilisation de données scientifiques obsolètes. Depuis 2021, notre pays dispose d'un Centre d'analyse des risques du changement climatique (Cerac) chargé de lui apporter un soutien dans l'élaboration d'une politique climatique fondée sur la science.

La Cour des comptes attire également l'attention sur les défis à relever dans le domaine du monitoring ainsi que sur les éventuelles discordances sectorielles ou régionales. Des progrès ont également été réalisés dans ce domaine au cours de la précédente législature, mais un meilleur monitoring est nécessaire.

Par ailleurs, j'attends avec impatience le plan européen d'adaptation au changement climatique ainsi que les mesures et moyens budgétaires dont il s'accompagnera.

maar benadruk ik eveneens het belang van het volgende meerjarig financieel kader op Europees niveau. Net als op Belgisch niveau moeten op Europees niveau volgens mij meer middelen naar klimaatadaptatie gaan, aangezien de huidige publieke financiering onvoldoende is. Bovendien verwelkom ik ook Europese initiatieven inzake *green budgeting*, zodat de adaptatie-uitgaven in de begroting helder in kaart worden gebracht. Met betrekking tot de begroting is het ook belangrijk om in overeenstemming met de richtlijn nr. 2024/1255 de macrobudgettaire impact van de klimaatverandering op de begroting in kaart te brengen en in voldoende ruimte te voorzien voor schadekosten.

Un ensemble de mesures d'adaptation fédérales ont été adoptées au cours de cette législature. Même si, et je le reconnais, cela reste sans doute insuffisant, cet ensemble de mesures est considérablement plus complet que le précédent plan d'adaptation fédéral.

J'ai estimé qu'il était important que chaque ministre et chaque département soit impliqué dans cet exercice. Bien que l'administration du Climat assume le rôle de coordination, la responsabilité de chaque mesure incombe aux départements fédéraux concernés. Je réitérerai la même suggestion que j'ai faite lors de la précédente législature, que chaque ministre soit interrogé par rapport aux mesures d'adaptation qu'il prend dans son propre département.

L'examen à mi-parcours de l'ensemble des mesures d'adaptation fédérales est en cours. En d'autres termes, la *task force* composée de représentants de chaque administration concernée est actuellement consultée sur l'état de la mise en œuvre des mesures sous leur responsabilité, notamment en ce qui concerne la mise en œuvre, les objectifs intermédiaires fixés, le budget et le résultat final de la mesure. Toute modification ou concrétisation des mesures sera également signalée. Cette évaluation sera achevée avant l'hiver et publiée en fin d'année.

En ce qui concerne les mesures contre l'impact des intempéries, dans le cadre des compétences fédérales, la limite d'intervention des assureurs a été augmentée. D'autres mesures préventives relèvent principalement des compétences régionales et sont donc incluses dans les plans régionaux.

Tijdens het federale voorzitterschap van de Nationale Klimaatcommissie zijn er belangrijke stappen gezet naar een nieuw nationaal adaptatieplan. Na veel consultatie en enig uitstel kon in de NKC geen akkoord worden gevonden over dat plan.

Ik vertrouw erop dat het werk zal worden voortgezet met voldoende aandacht voor coherentie en samenwerking tussen de verschillende entiteiten. Dat zal bijvoorbeeld belangrijk zijn voor het voorkomen en beheersen van extreme weersomstandigheden en de remediëring nadien.

Les raisons de ce blocage sont les raisons habituelles, à savoir les différences d'ambition en matière de politiques climatiques entre les différentes entités.

**02.04 Xavier Dubois** (Les Engagés): (...) À côté de cela, ce sont surtout des mesures concrètes qui sont attendues. S'il y a bien évidemment la limite des compétences de chaque entité, le rôle de coordination

Er werden maatregelen genomen en het federale adaptatieplan is vollediger dan het vorige, ook al is het nog ontoereikend. De coördinatie is in handen van de klimaatadministratie, maar elke federale minister is daarbij betrokken en ik stel voor dat zij allemaal verslag uitbrengen over de maatregelen die ze nemen. De taskforce bestudeert die maatregelen, en elke wijziging of concretisering wordt gemeld. Eind dit jaar wordt de evaluatie gepubliceerd. Wat de gevolgen van de overstromingen betreft, werd de maximale financiële tegemoetkoming van de verzekeraars verhoogd. Daarnaast voorzien de gewestelijke plannen in andere preventieve maatregelen.

Lors de la présidence fédérale de la Commission Nationale Climat, des étapes importantes ont été franchies pour un nouveau PNA, mais aucun accord n'a pu être trouvé. La coopération entre les différentes entités est indispensable pour prévenir, maîtriser et gérer les conséquences de phénomènes météorologiques extrêmes.

Die blokkering is te wijten aan het feit dat de deelgebieden een verschillend klimaatbeleid voeren.

**02.04 Xavier Dubois** (Les Engagés): De coördinatie, waarin uw beleidsniveau een grote rol speelt, is belangrijk, net als het ontwerp van

qui est à votre niveau est important. L'idée d'un plan national d'adaptation est bonne et doit être poursuivie. Il y a effectivement eu un échec pour aboutir à ce plan. Les raisons de cet échec que vous donnez sont, comme à votre habitude, assez vagues. Il faudrait des réponses beaucoup plus concrètes et, surtout, il faut continuer de travailler.

Certes, nous sommes en affaires courantes mais nous sommes ici sur des matières urgentes. Comme l'a rappelé mon collègue, il y a les événements dramatiques ayant entraîné la mort de 217 personnes et la disparition de bien plus encore de personnes en Espagne, ceux de 2021 qui ont causé la mort de 39 personnes dans le sud de la Belgique. L'année 2024 aura été riche en événements sur l'ensemble du territoire belge, qui ont causé des dégâts importants et créent un contexte psychologique très dur à vivre pour de nombreuses personnes. On parle beaucoup de phénomènes d'éco-anxiété qui se développent de manière très importante. En tant que bourgmestre, je le vis au quotidien sur mon territoire et je constate à quel point cela est lourd à supporter. À la moindre alerte, à la moindre goutte de pluie annoncée par l'Institut royal météorologique (IRM), l'angoisse est présente.

Il est donc indispensable d'avancer, même en dépit du fait que nous sommes en affaires courantes. Je vous invite dès lors à poursuivre les discussions, à reprendre les contacts avec les nouveaux gouvernements mis en place en Wallonie, en Flandre et, bientôt je l'espère, à Bruxelles également afin de poursuivre ce nécessaire travail de coordination et d'adaptation. Nous avons besoin d'actions concrètes et de soutien au niveau local car ce n'est pas avec une équipe au niveau communal que nous réussirons à gérer cette problématique. C'est un changement important que nous devons apporter dans toutes les thématiques de notre vie quotidienne. Il y a là une responsabilité forte et vous devez aussi la porter.

**02.05 Kurt Ravyts (VB):** Mevrouw de minister, het Centrum voor Risicoanalyse van Klimaatverandering is in februari op mijn aangeven naar hier gekomen. Ik zou dat in het voorjaar willen herhalen.

Ik dank u voor het antwoord met betrekking tot de noodzaak van risicobeheer in de EU. Alles wat u gezegd hebt over de EU is juist. Ik vraag mij wel af waar het contentieus met Vlaanderen inzake adaptatie nu precies ligt. Ik heb het niet over mitigatie maar over adaptatie. Het zou goed zijn om daarop eens concreter in te gaan. Dit kan uiteraard nu niet, want we kunnen in dit format geen debat organiseren.

*Het incident is gesloten.  
L'incident est clos.*

**03 Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De Europese Raad van Milieuministers van 14 oktober 2024 in Luxemburg" (56000478C)**

**03 Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le Conseil européen des ministres de l'Environnement, le 14 octobre 2024 à Luxembourg" (56000478C)**

**03.01 Kurt Ravyts (VB):** Mevrouw de minister, dat was een belangrijke Raad. Ik heb vernomen dat de heer Maron daar was namens ons land als gevolg van het roterende systeem. Ik stel de vraag echter toch aan u omdat u de bevoegde minister bent.

De ministers hebben zich gebogen over de onderhandelingspositie van

nationaal adaptatieplan. Kunt u concreet aangeven waarom dat plan nog niet tot stand gekomen is? U moet het werk voortzetten, want de situatie is dringend, zoals blijkt uit de recente gebeurtenissen in Spanje of die van 2021 in België, die de burgers kwetsbaarder hebben gemaakt en tal van doden geëist hebben. Als burgemeester stel ik vast dat de klimaatangst terrein wint. Ik roep u ertoe op de besprekingen met de Waalse en de Vlaamse regering, en hopelijk binnenkort ook de Brusselse regering, voort te zetten. Er is nood aan acties en steun op het lokale niveau, want deze problematiek kan niet op het gemeentelijke niveau getackeld worden. Het is uw verantwoordelijkheid om te bewerkstelligen dat we die verandering in ons dagelijkse leven doorvoeren.

**02.05 Kurt Ravyts (VB):** Tout ce que vous avez dit à propos de l'UE est exact, mais où se situe précisément le point qui fait l'objet de discussions avec la Flandre en matière d'adaptation?

**03.01 Kurt Ravyts (VB):** Les ministres se sont penchés sur la position de négociation de l'UE à la veille de la COP29 à Bakou qui portera essentiellement sur le financement des politiques climatiques.

de EU in de aanloop naar de COP29 in Bakoe. De klimaatfinanciering wordt daar het grote thema. De voorzitter heeft daarover straks ook nog een vraag. Het zal er immers gaan over een *new collective quantified goal* voor de klimaatfinanciering. We weten dat er 100 miljard dollar werd afgesproken, maar dat akkoord is pas na 15 jaar bereikt in 2022. Toen was het 116 miljard dollar. In totaal zou er jaarlijks voor de adaptatie en mitigatie echter 2,4 biljoen dollar nodig zijn tegen 2030.

De hele discussie gaat natuurlijk over de investeringsstromen tussen de private en publieke sector. Daarover is er ook een contentieux tussen de ontwikkelingslanden en de rijke landen, die verkiezen om de verschillende lagen van de financiering tegelijk aan te pakken. Wat is de Belgische inbreng en positiebepaling rond dat thema?

Onze fractie vindt ook dat China, de op één na grootste economie ter wereld, een sterkere bijdrage zou moeten leveren aan het klimaatfinancieringsplan.

Het internationaal plasticverdrag stond ook op de agenda, net als de implementatie van de EU-chemicaliënstrategie. Kunt u verslag uitbrengen over de Belgische inbreng en positiebepaling?

**03.02** Minister **Zakia Khattabi**: De Belgische positie voor de Raad Milieu op 14 oktober werd vastgesteld tijdens een DGE-vergadering op 8 oktober 2024. Voor de COP29 stonden de Raadsconclusies op de agenda in verband met de internationale onderhandelingen over het Plastics Treaty en de strategie inzake chemicaliën en vond er een gedachtewisseling plaats. Minister Alain Maron vertegenwoordigde er, zoals reeds gezegd, ons land. Wat de COP29 betreft, focuste de DGE-vergadering op de nog openstaande punten in de ontwerp-Raadsconclusies van de Europese Unie voor de COP29. Er werd besloten dat ons land een aantal aandachtspunten zou meegeven conform eerdere Belgische standpunten in de Raad Milieu of Ecofin. Algemeen werd ook besloten dat ons land de voorliggende Raadsconclusies zou steunen, wat de positie van ons land op Europees niveau tijdens later Europees overleg zal versterken.

In zijn tussenkomst met betrekking tot de INC-5 hechtte België veel belang aan maatregelen over de hele levenscyclus inclusief stroomopwaarts van de waardeketen, bijvoorbeeld via mondiale, bindende maatregelen die problematische chemische stoffen en plasticproducten verbieden. België steunt ook de invoering van in de EU reeds toegepaste, uitgebreide producentenverantwoordelijkheid en modellen voor hergebruik. België onderstreept het belang van de link met gezondheid in deze context. België beoogt een dynamisch instrument dat in de loop van de tijd kan evolueren, waarvoor een robuust besluitvormingsmechanisme nodig zal zijn.

België gaat niet akkoord met een verdragstekst die geen bindende en geharmoniseerde verplichtingen bevat voor het stroomopwaartse deel van de levenscyclus. Tot slot kan België niet akkoord gaan met een instrument zonder verantwoordelijkheid voor de privésector of handelsmaatregelen.

Tijdens de Raad Milieu steunde België ook de nadere uitvoering van de Chemicals Strategy for Sustainability en van alle thema's die daarin werden geïdentificeerd, zoals de herziening van de REACH-veror-

Quels sont l'apport et la position de la Belgique sur cette thématique? Notre groupe estime que la Chine doit contribuer davantage.

Le traité international sur le plastique et la mise en œuvre de la stratégie européenne en matière de produits chimiques figuraient également à l'ordre du jour. Pouvez-vous nous faire un compte rendu sur l'apport de la Belgique et sur la position qu'elle défend?

**03.02** **Zakia Khattabi**, ministre: La position belge a été définie lors de la réunion de la Direction générale Affaires européennes et Coordination (DGE) du 8 octobre. Pour la COP29, les conclusions du Conseil sur le traité relatif à la pollution plastique et la stratégie dans le domaine des produits chimiques figuraient à l'ordre du jour. Lors de la réunion de la DGE, l'accent a été placé sur les points encore en suspens dans le projet de conclusions du Conseil. Nous avons retenu certains points d'attention existants. Nous avons également décidé de soutenir les conclusions du Conseil.

Dans son intervention, la Belgique a accordé une grande importance aux mesures applicables sur l'ensemble du cycle de vie des substances chimiques et des produits en plastique problématiques. La Belgique soutient également le système de responsabilité élargie des producteurs ainsi que les modèles de réemploi. La Belgique ne peut soutenir aucun traité sans obligations contraignantes et harmonisées sur l'ensemble du cycle de vie. Pour notre pays, il est également indispensable d'instaurer une responsabilité du secteur privé ainsi que des mesures commerciales. Au Conseil Environnement, la Belgique a également

dening, de invoering van spiegelclausules en het beëindigen van dubbele standaarden voor stoffen die op EU-niveau verboden zijn. België heeft ook opnieuw zijn steun uitgesproken voor een groepsrestrictie voor PFAS die momenteel door het ECHA wordt beoordeeld.

soutenu la mise en œuvre de la Stratégie pour la durabilité dans le domaine des produits chimiques ainsi qu'une restriction des PFAS en tant que groupe de substances.

**03.03 Kurt Ravyts (VB):** Dank voor de toelichting inzake het plastic-verdrag en de strategie rond chemicaliën, mevrouw de minister. Ik vind het wel belangrijk, mijnheer de voorzitter, dat we in de weken na de COP onmiddellijk samenkomen om de minister van Klimaat en mevrouw Van der Straeten te horen over wat daar allemaal beslist en gebeurd is en wat de Belgische actieradius precies inhoudt.

**03.03 Kurt Ravyts (VB):** Il me semble important que, dans les semaines suivant la COP, les ministres Khattabi et Van der Straeten fassent rapport de ce qui y a été dit et décidé. À cette fin, nous devons prendre une initiative parlementaire.

Ik weet nu al wat er gaat gebeuren. Men zal in de plenaire vergadering ministers ondervragen, maar om dieper te gaan moeten we als Parlement zelf ook een initiatief nemen. Ik zal dat nog op mail zetten.

De **voorzitter**: Dat lijkt me zeker geen slecht idee. Ik stel voor om volgende week nog een regeling der werkzaamheden te agenderen.

*Het incident is gesloten.  
L'incident est clos.*

#### **04 Samengevoegde vragen van**

- Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De stand van zaken m.b.t. het definitieve Nationaal Energie- en Klimaatplan" (56000479C)
- Julien Ribauda aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het Nationaal Energie- en Klimaatplan" (56000534C)

#### **04 Questions jointes de**

- Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La situation en ce qui concerne le Plan national Énergie-Climat définitif" (56000479C)
- Julien Ribauda à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le Plan national Énergie-Climat" (56000534C)

Collega Ribauda is niet aanwezig.

**04.01 Kurt Ravyts (VB):** Mevrouw de minister, het definitieve Belgische Energie- en Klimaatplan (NEKP) is een hele saga. Mijn schriftelijke vraag over dat plan had ik al ingediend toen ik nog niet op de hoogte was van de actualiteit daaromtrent. Het plan werd niet tijdig, dus niet voor 30 juni, ingediend bij de Europese Commissie. Daarom besliste de Europese Commissie om een procedure op te starten.

De toenmalig bevoegde Vlaamse minister, mevrouw Demir, liet weten dat zij niet akkoord kon gaan met de principiële niet-aansprakelijkheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Uittredend Brussels minister Maron schreef op 25 juli een brief aan de Nationale Klimaatcommissie om te melden dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in geen geval de gevolgen wenste te dragen van eventuele Europese sancties. De Europese Commissie legde 27 september als nieuwe einddatum vast, maar toen kon geen consensus tussen Wallonië en Vlaanderen worden gevormd over het voorstel van antwoord aan de Europese Commissie om de vertraging te motiveren.

Mijnheer de voorzitter, ik richt mij ook even tot u. Er bestaat een soort van optimisme omtrent het nieuwe Vlaamse regeerakkoord. U hebt bevoegd minister Depraetere gezien. Sta me echter toe om toch even let-

**04.01 Kurt Ravyts (VB):** La Commission européenne a engagé une procédure car le Plan national Énergie-Climat (PNEC) définitif n'a pas été rendu dans les délais, soit pour le 30 juin 2024. Même la date ultime ultérieure du 27 septembre 2024 fixée par la Commission n'a pas été respectée. Le nouvel accord de gouvernement flamand suscite l'optimisme, mais l'objectif théorique de réduction des émissions, soit 47 % d'ici 2030, y est assorti de conditions. Il est dès lors difficile de parvenir à un accord avec la nouvelle ministre flamande également. Quels sont les points abordés au sein du comité de pilotage du PNEC et de la Commission Nationale Climat (CNC)?

terlijk te citeren uit het Vlaamse regeerakkoord: "Als uit de jaarlijkse monitoring van de Vlaamse broeikasgasuitstoot blijkt dat Vlaanderen een emissiereductie van 40 % bereikt tegenover 2005 voor de sectoren die onder de Effort Sharing Regulation vallen, zal Vlaanderen zijn klimaatambitie voor 2030 optrekken richting 47 %, voor zoverre die ambitieverhoging onderbouwd is met aanvullende maatregelen die tijdig worden ingediend." Van die 47 % is dus slechts heel voorwaardelijk sprake. Sommigen noemden het nieuwe Vlaams akkoord een trendbreuk, maar ik denk dat zij een perceptie willen creëren die niet met de realiteit van de tekst overeenkomt. Ik weet weliswaar dat ik in een politieke omgeving zit, maar de waarheid mag ook eens gezegd worden.

Het blijft zeer moeilijk om ook met deze Vlaamse minister een akkoord te bereiken. Ik hoor graag van u een verslag van de contacten met mevrouw Depraetere. Kunt u ook een inhoudelijk overzicht geven van de besprekingen in de stuurgroep NEKP en de NKC over de geblokkeerde situatie?

**04.02** Minister **Zakia Khattabi**: In het kader van het federale voorzitterschap van de NKC had ik een constructief gesprek met Vlaams viceminister-president en minister van Energie en Klimaat Melissa Depraetere. Ik gaf een overzicht van de lopende dossiers en we bespraken het standpunt van de Vlaamse regering over deze dossiers en in het bijzonder over het NEKP, om de mogelijkheid in te schatten om het dossier tot een goed einde te brengen tijdens het federale voorzitterschap van de NKC, ongeacht de inhoud.

U hebt het Vlaamse regeerakkoord gelezen. Het gaat nu niet over de inhoud, ik wil alleen de EU-procedure respecteren. We hebben een agenda. Wat de Vlaamse regering ook beslist inzake klimaatbeleid, we moeten toch een signaal aan Europa geven, *même si l'ambition est nulle*. We kunnen toch een signaal geven. Het kan zijn dat de Vlaamse regering geen nieuwe maatregelen zal nemen. Zelfs dan mochten we niets aan de Commissie sturen. Op dat gebied is er toch een verschil met de vorige collega.

Nog tot eind december zal ik mijn federaal voorzitterschap van de NKC inzetten om samen met ENOVER in het energieoverleg vooruitgang te boeken. Vanaf 1 januari 2025 neemt het Waalse Gewest het voorzitterschap van de NKC over. Binnen de ambtelijke stuurgroep NEKP is alles in gereedheid gebracht om snel te kunnen schakelen bij een politiek akkoord.

**04.03** **Kurt Ravyts** (VB): Die trendbreuk, mevrouw de minister, zal er dan in bestaan dat men toch bereid is om in de Europese procedure antwoorden te geven en coöperatief te zijn. We moeten concreet zien hoe dat...

**04.04** Minister **Zakia Khattabi**: De procedure gaat nu over het feit dat we niets hebben ingediend, nog niet over de inhoud. Daarom zal er een verschil zijn.

**04.05** **Kurt Ravyts** (VB): Ik bedoelde het ook zo: het gegeven dat er niets is ingediend en de motieven daarvoor. De voorbije verkiezingen zullen ook wel een rol gespeeld hebben. De volgende weken worden dus zeer belangrijk.

**04.02** **Zakia Khattabi**, ministre: J'ai eu un entretien constructif avec Mme Depraetere, la ministre flamande de l'énergie et du climat, dans le cadre de la présidence fédérale de la CNC. J'ai l'intention de respecter la procédure européenne quelle que soit la décision prise par le gouvernement flamand en matière de politique climatique. Nous devons être en mesure d'envoyer un signal clair. Sur ce plan, nous notons une différence avec la devancière de Mme Depraetere. Je continuerai à utiliser ma présidence de la CNC pour enregistrer des progrès. La Région wallonne reprendra cette présidence le 1<sup>er</sup> janvier 2025. Les travaux préparatoires ont été réalisés au sein du groupe de pilotage pour pouvoir passer rapidement à la vitesse supérieure lorsqu'un accord politique aura été conclu.

**04.05** **Kurt Ravyts** (VB): Cette rupture avec le passé ne représente pas grand-chose.

Ik heb echter toch willen citeren uit het Vlaamse regeerakkoord. Het is



namelijk niet zo dat er plots een totale paradigmashift is. Die perceptie wordt zo wel gecreëerd in het Vlaams Parlement, maar dat is voor de galerij. Een grote Vlaamse partij waakt erover dat dit zo zal gebeuren of niet.

Ik dank u voor uw antwoord. We volgen dit week na week, maand na maand verder op en we zien elkaar met betrekking tot dit thema zeker nog terug.

*Het incident is gesloten.  
L'incident est clos.*

#### **05** **Samengevoegde vragen van**

- Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De Belgische standpunten inzake de VN-biodiversiteitstop COP16" (56000543C)
- Jean-Luc Crucke aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De COP16 en de voorbereiding van de Belgische nationale strategie voor 2024" (56000570C)

#### **05** **Questions jointes de**

- Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les positions belges en ce qui concerne le sommet de l'ONU sur la biodiversité COP16" (56000543C)
- Jean-Luc Crucke à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La COP16 et la préparation de la stratégie nationale belge pour 2024" (56000570C)

De **voorzitter**: De heer Crucke is niet aanwezig.

**05.01 Kurt Ravyts (VB)**: Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, over de biodiversiteitstop bracht de VRT een bericht onder de titel: "VN-top over natuur eindigt in chaos en mislukking over nieuw fonds, wel deelakkoorden over inheemse volkeren en farma- en cosmeticabedrijven." Inzake de farma- en cosmeticabedrijven gaat het om een vrijwillig fonds, zoals u weet. Het deelakkoord over inheemse volkeren is wel belangrijk en vind ik ook een goede zaak.

Mijn vraag gaat natuurlijk over de Belgische inbreng op die biodiversiteitstop en ook over het tijdpad voor de actualisering van de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie tot 2030. We staan met de plannen nog niet waar we moeten staan. Dat geldt niet voor ons alleen, want ook andere landen hebben nog geen afdoende plannen ingediend.

Het is mij bekend dat een openbare raadpleging plaatsgevonden heeft, georganiseerd tussen 24 juni en 24 september door de FOD Volksgezondheid en Leefmilieu, voor een deel eigenlijk uw administratie. Welke waren de belangrijkste ingediende opmerkingen?

Net zoals bij de COP29 blijft het financieringsaspect moeilijk, reden waarom ik dat VRT-artikel vernoemde in de inleiding van mijn vraag. Opkomende economieën zoals China zouden de nodige fondsen moeten ophoesten, maar er blijft discussie bestaan. Dat is dus niet gelukt.

**05.02 Minister Zakia Khattabi**: De Belgische delegatie heeft zowel in de aanloop naar als tijdens de VN-biodiversiteitstop verschillende rollen opgenomen. Zo werd aan verschillende experts gevraagd om de onderhandelingen in naam van de Europese Unie te voeren. Ook werd een aantal experts van de Belgische technische delegatie gevraagd om bepaalde onderhandelingen op internationaal niveau voor te zitten, meer bepaald vanwege de expertise en het netwerk van de betreffende experts, waarmee België een aanzienlijke rol speelt op internationaal ni-

**05.01 Kurt Ravyts (VB)**: La conférence des Nations Unies sur la biodiversité n'est pas parvenue à créer un nouveau fonds. Cependant, des accords partiels concernant les populations autochtones et les firmes pharmaceutiques et cosmétiques ont été conclus. Quel a été l'apport de la Belgique lors de ce sommet?

La stratégie nationale belge 2030 en matière de biodiversité doit également être actualisée. Le SPF Santé publique, Sécurité de la chaîne alimentaire et Environnement a organisé une consultation populaire à ce sujet. Quelles ont été les principales remarques formulées?

**05.02 Zakia Khattabi, ministre**: Lors de la conférence des Nations Unies sur la biodiversité, plusieurs experts de la délégation technique belge ont été invités à présider certaines négociations à l'échelon international. La délégation technique a également veillé à ce que les positions européennes concernant

veau. Daarnaast waakte de technische delegatie erover dat de Europese posities over de meer dan vijftig onderwerpen op de agenda gevolgd werden door de Europese onderhandelaars en onderhandelde zij namens België tijdens de Europese coördinatievergaderingen over de bijstellingen van die posities waar nodig.

De belangrijkste thema's op de voorbije COP waren zonder twijfel *resource mobilization* en *digital sequence information*. Beide onderwerpen handelen in essentie over de vraag waar wij het geld moeten halen om de doelstellingen uit het Global Biodiversity Framework (GBF) te kunnen verwezenlijken. Daarnaast waren er meer dan vijftig onderwerpen betreffende de implementatie van het GBF.

En ce qui concerne la création d'un nouveau fonds pour la biodiversité, la position de la Belgique lors de la COP16 était alignée sur celle de l'Europe.

Selon la Belgique et l'Union européenne, la création d'un nouveau fonds pour la biodiversité n'est pas en soi une solution permettant d'augmenter les investissements dans la biodiversité. D'une part, un nouveau fonds fragmenterait le paysage financier, rendant plus difficile une action forte en sa faveur, et d'autre part, il ne permettrait pas de collecter plus d'argent car nous devons exploiter de nouvelles sources d'argent au lieu de répartir les flux de financement de la biodiversité déjà existants sur plusieurs fonds. En outre, la création d'un nouveau fonds est également un processus à long terme et entraîne de nouveaux coûts de gestion.

La Belgique comprend parfaitement les préoccupations des pays en développement qui estiment que les investissements dans la biodiversité sont insuffisants. C'est pourquoi nous sommes également ouverts à l'amélioration du fonctionnement des instruments existants, en particulier le Global Environment Facility.

Des négociations sont en cours dans le cadre des informations de séquençage numérique (DSI) qui pourraient constituer une nouvelle ressource importante. Un nouveau fonds a été créé à cet effet lors de la COP16 et ses modalités doivent être définies.

U heeft ook vragen gesteld over de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie. De herziening van deze strategie loopt sinds begin 2023. Dit proces verloopt tussen de federale en regionale overheden en wordt gecoördineerd door het Nationaal Knooppunt voor het Verdrag inzake Biologische Diversiteit.

La révision est un processus qui prend du temps et qui doit être coordonné, surtout en Belgique où les compétences sont réparties entre différents niveaux. La coopération entre toutes les administrations est es-

plus de 50 sujets soient respectées par les négociateurs. Lors des réunions de coordination européenne, elle a également négocié d'éventuels ajustements de ces positions, au nom de la Belgique.

L'objet principal de la conférence a été de déterminer d'où doivent provenir les moyens financiers permettant de concrétiser les objectifs du Cadre mondial de la biodiversité (CMB).

Tijdens de COP16 werd het standpunt van België op dat van de EU afgestemd.

De oprichting van een nieuw fonds voor de biodiversiteit zou niet tot grotere investeringen leiden. De fragmentering van het financiële landschap zou het moeilijker maken om krachtadig actie te ondernemen en het feit dat er nieuwe geldbronnen aangeboord zouden moeten worden, zou de verdeling van de bestaande financieringsstromen over verschillende fondsen verhinderen. Dat langdurige proces zou nieuwe beheerskosten met zich meebrengen.

België heeft begrip voor de bezorgdheden van de ontwikkelingslanden en staat open voor de verbetering van de bestaande instrumenten. De lopende onderhandelingen in het kader van de digital sequence information (DSI) zouden nieuwe middelen kunnen opleveren. Tijdens de COP16 werd er een nieuw fonds opgericht, waarvan de modaliteiten bepaald moeten worden.

La révision de la stratégie nationale belge en faveur de la biodiversité, qui est en cours depuis début 2023, est menée en concertation avec les autorités fédérales et régionales et coordonnée par le point focal national belge pour la Convention sur la diversité biologique.

De herziening is een lang proces waarbij er een coördinatie tussen de beleidsniveaus vereist is. De sa-

sentielle pour parvenir à un accord qualitatif. L'accord a été ensuite traduit dans les langues nationales officielles et, l'été dernier, un projet de stratégie nationale pour la biodiversité a été présenté au grand public lors d'une consultation. En raison de ce long processus, le timing était serré et s'est finalement avéré irréaliste en raison de la charge de travail élevée de toutes les administrations impliquées pendant la présidence belge du Conseil. Cela s'est donc révélé irréaliste pour aboutir pour la COP16.

menwerking tussen de administraties is daarbij van essentieel belang. Het akkoord werd vertaald in de landstalen, waarna er een ontwerp van nationale strategie voor de biodiversiteit werd voorgesteld aan het brede publiek tijdens een raadpleging in de zomer. Aangezien de timing te krap is, is het onrealistisch gebleken om een en ander tegen de COP16 af te ronden.

De opmerkingen van het publiek worden momenteel geanalyseerd en verwerkt. Na de verwerking van deze opmerkingen, de afstemming tussen de experts en de vertaling zal een herziene versie aan de interministeriële conferentie Leefmilieu worden voorgelegd. Het is uiteindelijk deze conferentie van de verschillende ministers van Leefmilieu die de herwerkte strategie moet goedkeuren.

Les observations du public sont en cours de traitement. La conférence interministérielle de l'Environnement finira par devoir approuver la stratégie retravaillée.

Tijdens de publieksraadpleging benadrukten veel respondenten het belang van SMART-doelstellingen: meetbaar, haalbaar, realistisch en tijdgebonden, en meer specifieke acties voor elke operationele doelstelling van de strategie. Sommige deelnemers gaven ook aan dat de strategie van een financiële component moet worden vergezeld.

De nombreux participants ont souligné l'importance d'objectifs spécifiques, mesurables, acceptables, réalistes et temporellement définis (SMART), d'autres ont indiqué que la stratégie devait s'accompagner d'une composante financière. D'autres réactions ont porté sur l'intégration de concepts tels que l'économie circulaire, l'extraction minière et la transition vers des protéines de substitution durables. Il a également été demandé de renforcer les capacités financières et humaines. Enfin, le lien avec la politique européenne en matière d'agriculture, de chasse et de sylviculture a été mis en évidence, et il a été demandé d'ajouter un objectif relatif à l'empreinte écologique belge.

Andere reacties op de raadpleging betreffen de integratie van concepten zoals circulaire economie, mijnbouw en een overgang naar alternatieve en duurzame eiwitten in de strategie. Ook werd gewezen op het belang van een versterking van de financiële en menselijke capaciteiten om de doelstellingen van de strategie te bereiken.

Nog andere opmerkingen hadden betrekking op paragrafen over landbouw, jacht en bosbouw en hoe de ambitie van het huidige Europese beleid hierin werd weerspiegeld en de nood om een specifieke doelstelling toe te voegen met betrekking tot de Belgische ecologische voetafdruk op de wereldwijde biodiversiteit.

**05.03 Kurt Ravyts (VB):** Mevrouw de minister, ik dank u voor de toelichting. De besprekingen in Cali moesten leiden tot de financiering van wat in Montréal is afgesproken. De bespreking van dat nieuwe financieringsmechanisme blijft moeilijk verlopen. Dat is eigenlijk mislukt, althans volgens de pers.

Meetbaar en haalbaar, daar staan wij ook achter. We zullen de herwerkte strategie van de interministeriële conferentie en dit dossier verder opvolgen.

*Het incident is gesloten.  
L'incident est clos.*

**06 Vraag van Oskar Seuntjens aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De stand van zaken met betrekking tot de pledges die op de COP26 aangegaan werden" (56000691C)**

**06 Question de Oskar Seuntjens à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'état de la question en ce qui concerne les engagements pris lors de la COP26" (56000691C)**

**06.01 Oskar Seuntjens** (Vooruit): Mevrouw de minister, de beelden die wij vandaag en vorige week in Spanje hebben gezien, tonen nogmaals aan hoe belangrijk het is dat wij iets aan de klimaatverandering doen. De resultaten van de presidentsverkiezingen in Amerika stemmen mij alvast niet erg hoopvol. Hoe dan ook, de afspraken die wij tijdens de COP29 zullen maken, worden uiterst belangrijk. Nog belangrijker zal het zijn om ze ook waar te maken. Daarom kijk ik even terug naar de toezeggingen, de *pledges* van de vorige COP, de COP26.

Een van de toezeggingen daar van België was om samen met een aantal andere landen onze publieke steun meer in lijn te brengen met de doelstellingen inzake hernieuwbare energie en vooral om te proberen subsidies voor vervuilende fossiele brandstoffen stop te zetten. Dat vertaalde zich in volgende concrete actie: "We will end new direct public support for the international unabated fossil fuel sector within one year of signing this statement", tenzij men bepaalde maatregelen kan verantwoorden en die conform de doelstellingen uit de Parijsakkoorden zijn.

Mevrouw de minister, welke stappen hebt u ondernomen om de engagementen die België tijdens de COP26 heeft genomen, te implementeren, in het bijzonder het engagement waarbij wij ons ertoe hebben verbonden om overheidssubsidies voor fossiele brandstoffen te stoppen? Wat zijn de plannen ter zake?

**06.02 Minister Zakia Khattabi:** Ik zal voldoende tijd nemen voor een lang antwoord. Na het steunen van het betreffende initiatief op de COP26 startte de federale overheid een denkoefening over de uitfasering van federale publieke steun aan de internationale sector van de fossiele energie. Dat leidde tot enkele concrete maatregelen. Er werd een standpuntennota opgemaakt voor alle Belgische vertegenwoordigers in multilaterale ontwikkelingsbanken (MDB) met betrekking tot projecten rond fossiele energiedragers en aanverwante domeinen, zoals transport, infrastructuur en zware industrie.

Met die nota kregen Belgische vertegenwoordigers de richtlijn om oplossingen met hernieuwbare energie te prioriteren. Daarnaast staat er te lezen dat België in principe tegen projecten met fossiele energie gekant is. Zo dienen de MDB's hun steun voor projecten rond fossiele energiedragers stop te zetten en zich uitsluitend te richten op hernieuwbare energiebronnen en op energie-efficiëntie met een positieve bijdrage aan het behalen van de brede duurzaamheidsdoelstellingen, zoals het verzekeren van de toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie.

In de nota wordt ook rekening gehouden met de noodzaak om energiezekerheid te waarborgen of energiearmoede te voorkomen en met de ontwikkelingsimpact van een eventueel project. Die principes mogen geen afbreuk doen aan de algemene richtlijn om fossiele energie uit te faseren.

Het Belgische exportkredietagentschap Credendo heeft dankzij de COP26-verklaring een fossielebrandstoffenbeleid, dat sinds januari 2023 van toepassing is. Het stelt ook dat aanvragen voor de exploratie en exploitatie van nieuwe gas- of olievelden niet langer in aanmerking komen voor dekking. Sinds november 2021 werden aanvragen voor nieuwe koolmijnen en de uitbreiding sinds het COP26-beleid van bestaande koolmijnen niet langer toegestaan.

**06.01 Oskar Seuntjens** (Vooruit): Après la COP26, la Belgique, ainsi que plusieurs autres pays, a pris l'engagement de mieux faire correspondre nos aides publiques et les objectifs en matière d'énergies renouvelables, ainsi que de mettre fin à l'allocation de subventions aux combustibles fossiles polluants. Quelles initiatives ont été prises pour concrétiser ces engagements?

**06.02 Zakia Khattabi, ministre:** Après la COP26, les autorités fédérales ont engagé une réflexion sur la suppression progressive du soutien public fédéral aux énergies fossiles. Un document a été rédigé à l'attention de tous les représentants belges présents dans les banques multilatérales de développement en vue de leur exposer nos prises de position. Il leur a été demandé d'accorder la priorité à des solutions recourant aux énergies renouvelables. Il conviendra en principe de suspendre tout soutien à des projets d'énergie fossile, en tenant compte toutefois de la sécurité énergétique et de la nécessité de prévenir la précarité énergétique.

Credendo, l'agence belge de crédit à l'exportation, adhère à la déclaration de la COP26. Les demandes d'exploration et d'exploitation de nouveaux gisements de gaz ou de pétrole ne sont plus éligibles depuis janvier 2023. Les demandes de nouvelles mines de charbon ne sont, quant à elles, plus autorisées depuis novembre 2021. En outre, Credendo tente également de mettre l'accent sur la promotion des énergies propres.

Ik laat opmerken dat dekking mogelijk blijft voor midstream- en downstreamprojecten van reeds in productie genomen olie- en gasvelden, van olievelden waarvan de ontwikkeling reeds werd goedgekeurd en van gasvelden die reeds in ontwikkeling waren voor 2022, maar dan wel onder bepaalde cumulatieve voorwaarden.

Daarnaast probeert Credendo ook in te zetten op de promotie van schone energie om de transitie te stimuleren.

Gezien de grote impact van exportkredieten op de energietransitie wordt een internationale coalitie opgericht om de publieke exportfinanciering te aligneren met de klimaatdoelstellingen, met name Export Finance for Future, waaraan België actief deelneemt.

De Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO) besliste om haar energie-investeringen te beperken tot hernieuwbare-energieprojecten en projecten die bijdragen aan de transitie naar een koolstofarme economie. BIO financiert geen doelondernemingen die energie produceren op basis van fossiele brandstoffen en biobrandstoffen van de eerste generatie.

De enige uitzonderingen zijn projecten die energie produceren op basis van gas, waarbij de energie-efficiëntie van bestaande centrales wordt verhoogd, en projecten van energieproductie op basis van biogas of door methaanextractie. Die uitsluitingslijst geldt zowel voor de directe projectfinanciering als voor projecten die via tussenpersonen worden gefinancierd. Sinds 2021 wordt de geharmoniseerde uitsluitingslijst voor fossiele brandstoffen van EDFI (Europese financiële ontwikkelingsinstellingen) toegepast.

BIO heeft nooit geïnvesteerd in steenkool en is in 2015 formeel gestopt met investeringen in olie. Via de EDFI-verklaring over klimaat- en energiefinanciering streeft BIO ernaar alle nieuwe investeringen af te stemmen op de doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs en werkt zij aan de CO<sub>2</sub>-reductie van haar investeringsportefeuille om bij te dragen aan de transitie van de globale economie naar nettonuluitstoot tegen 2050.

In de context van de Belgische internationale klimaatfinanciering werd in respons op de evaluatie in 2021 van de internationale klimaatfinanciering van de Belgische overheid een internationale klimaatstrategie opgesteld door de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. De strategie refereert aan de verbintenissen die België tijdens de COP26 is aangegaan, om een einde te maken aan alle publieke steun voor de brandstoffen. Ze onderschrijft ook de standpunten van uitfasering van de steun voor fossiele brandstoffen, zowel intern, als lid van de Europese Unie, en bij de MDB's.

Voorts sloot ons land zich onder meer ook aan bij de door Nederland op de COP28 gelanceerde internationale coalitie om fossielebrandstofsubsidies uit te faseren. De federale regering heeft al verschillende initiatieven in die zin genomen, onder meer door de fiscale voordelen verbonden aan professionele diesel te verminderen en door de elektrificatie van bedrijfsvoertuigen aan te moedigen. Onderhandelingen over meer verregaande belastinghervormingen werden in juli 2023 stopgezet. Nochtans blijft de inzet op een degelijke uitfasering broodnodig,

Notre pays participe activement à Export Finance for Future, une coalition internationale ayant pour but de concilier le financement public des exportations avec les objectifs climatiques.

La Société belge d'investissement pour les pays en développement (BIO) a décidé de limiter ses investissements énergétiques à des projets d'énergies renouvelables. BIO ne finance en principe aucune entreprise qui produit de l'énergie à partir de carburants fossiles. BIO a pour ambition de veiller à ce que tous les nouveaux investissements soient conformes à l'Accord de Paris et s'emploie à réduire l'importance des activités génératrices de CO<sub>2</sub> dans son portefeuille d'investissement.

En 2021, le SPF Affaires étrangères et Coopération au développement et le SPF Santé publique et Environnement ont mis au point une stratégie climatique internationale fondée sur les engagements pris par notre pays au cours de la COP26, notamment pour mettre fin à toutes les aides publiques destinées à soutenir la production de carburants fossiles. À la COP28, notre pays a rejoint la coalition internationale visant à réduire progressivement les subventions en faveur des carburants fossiles.

Le gouvernement fédéral a déjà pris différentes initiatives, telles que la réduction des avantages fiscaux pour le diesel professionnel et l'encouragement de l'électrification des véhicules de société. Les négociations sur des réformes fiscales plus profondes ont été interrompues en juillet 2023. Il reste pourtant essentiel d'investir dans la sortie des énergies fossiles. En 2021, les subventions totales aux combustibles fossiles atteignaient encore 14,7 millions d'euros.

aangezien in 2021 de totale directe en indirecte subsidies voor fossiele brandstoffen 14.706 miljoen euro bedroegen.

**06.03 Oskar Seuntjens** (Vooruit): Mevrouw de minister, mijn dank voor de duidelijke opsomming van de genomen maatregelen. Wij onderschrijven die uiteraard volledig, maar dat neemt niet weg dat we nog steeds zeer veel geld uitgeven aan fossiele subsidies. In de huidige moeilijke financiële tijden zouden we die subsidies eens kritisch tegen het licht moeten houden om te onderzoeken of we daaraan iets kunnen doen.

*L'incident est clos.*

*Het incident is gesloten.*

**07 Question de Rajae Maouane à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les trophées de chasse" (56000722C)**

**07 Vraag van Rajae Maouane aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Jachttrofeeën" (56000722C)**

**07.01 Rajae Maouane** (Ecolo-Groen): Monsieur le président, madame la ministre, le 24 mars 2022, la Chambre des représentants a approuvé à l'unanimité la résolution visant à interdire l'importation de trophées de chasse de certaines espèces animales.

La Chambre a demandé au gouvernement fédéral de charger le membre du gouvernement compétent – vous en l'occurrence – de décider immédiatement de ne plus octroyer d'autorisation pour l'importation de trophées de chasse de toutes les espèces animales mentionnées à l'annexe A – je vous passe les détails. Cela concerne notamment le rhinocéros blanc du Sud, l'hippopotame commun, l'éléphant de savane d'Afrique, l'argali, le lion et l'ours blanc ou polaire. Cette règle ne vaut pas pour les importations à finalités éducatives ou scientifiques ni pour les antiquités à haute valeur culturelle.

Afin de donner suite à la demande de la Chambre des représentants, vous avez déposé un projet de loi à la fin de l'année 2023. Ce projet a été adopté à l'unanimité par la Chambre des représentants le 25 janvier 2024.

Madame la ministre, combien de permis ont été délivrés au total jusqu'à la date d'entrée en vigueur de l'interdiction? Quelles sont les espèces pour lesquelles le plus grand nombre de permis a été délivré? De quels pays proviennent ces trophées de chasse? Comment l'interdiction a-t-elle été accueillie par les différentes parties prenantes? Comment l'interdiction a-t-elle été accueillie par les autres États membres de l'Union européenne? Quelle évaluation faites-vous de cette initiative politique?

**07.02 Zakia Khattabi**, ministre: La base de données actuelle utilisée depuis mars 2015 nous permet de déduire que 294 licences d'importation ont été délivrées depuis 2015 pour un total de 483 parties. En effet, un permis peut être composé d'une ou plusieurs parties. Aucun nouveau permis n'a été délivré depuis le 14 mars 2023, date à laquelle j'ai demandé à l'administration de suspendre la délivrance de ces permis d'importation.

Les espèces les plus courantes sont le lion d'Afrique, le zèbre de Hartmann, l'éléphant d'Afrique, le léopard et l'hippopotame. Les six premiers

**06.03 Oskar Seuntjens** (Vooruit): Malgré tous les efforts, des sommes très élevées continuent de subventionner les énergies fossiles. En ces temps difficiles sur le plan financier, nous devrions examiner ces subventions d'un œil critique.

**07.01 Rajae Maouane** (Ecolo-Groen): In 2022 werd de resolutie met het oog op een verbod op de invoer van jachttrofeeën van bepaalde diersoorten unaniem goedgekeurd in dit Parlement, dat de regering vroeg om u te laten beslissen om geen invoervergunningen meer uit te reiken voor de import van bepaalde soorten, waaronder de witte neushoorn, het nijlpaard, de Afrikaanse olifant en de ijsbeer, behalve voor educatieve of wetenschappelijke doeleinden of in het geval van antiquiteiten van hoge culturele waarde. Eind 2023 hebt u een wetsontwerp ingediend dat eenparig werd aangenomen.

Hoeveel vergunningen werden er vóór het verbod uitgereikt? Over welke diersoorten ging het dan vooral? Uit welke landen komen de jachttrofeeën? Hoe is het verbod onthaald door de belanghebbenden en de Europese landen? Hoe beoordeelt u dit initiatief?

**07.02 Minister Zakia Khattabi**: Sinds 2015 werden er 294 invoervergunningen uitgereikt voor 483 partijen. Sinds ik de administratie in maart 2023 gevraagd heb om de uitreiking op te schorten, werden er geen nieuwe vergunningen meer uitgereikt. De meest voorkomende soorten zijn de Afrikaanse leeuw, de Afrikaanse olifant, de Hartmanns

pays d'origine sont l'Afrique du Sud, la Tanzanie, la Namibie, le Zimbabwe, la Russie et le Canada. Le débat qui a eu lieu ces dernières années à la Chambre des représentants sur l'importation des trophées de chasse a clairement montré que le commerce des trophées reste un débat politiquement sensible.

Après l'adoption de la résolution, je me suis réjouie que le projet de loi visant à interdire cette importation ait également été adopté à l'unanimité par ce Parlement.

Le WWF a montré voici quelques semaines dans son nouveau rapport *Living Planet* que la taille moyenne des populations d'animaux sauvages a chuté de près de 75 % en cinquante ans. Ces chiffres sont plus qu'alarmants et montrent d'autant plus l'intérêt de cette interdiction.

Il ne se passe en effet pas un jour sans qu'on nous dise que la biodiversité mondiale diminue de manière drastique et que de plus en plus d'animaux souffrent gravement, disparaissent ou sont menacés d'extinction. Malgré cela, un recours en annulation de cette loi a été introduit par l'organisation sans but lucratif Safari Club International Belgique, Pays-Bas et Luxembourg ainsi que par l'Association internationale des chasseurs professionnels, la Société pour la protection de l'environnement et le Forum pour la gestion communautaire des ressources naturelles de Zambie. Je ne peux que le regretter.

Bien entendu, les associations de défense des animaux se sont réjouies de l'adoption de cette loi dans notre pays et espèrent, comme moi, que d'autres États européens suivront. Il va sans dire que les associations de chasseurs et les anciens demandeurs de ces permis n'ont pas réagi favorablement à cette interdiction, puisqu'ils ne peuvent plus importer en Belgique leurs trophées de chasse d'espèces protégées par la CITES. D'où le recours que je viens de signaler.

**07.03 Rajae Maouane** (Ecolo-Groen): Madame la ministre, je vous remercie. C'est une victoire importante pour la préservation de ces espèces. Vous avez évoqué tout à l'heure la COP Biodiversité, car l'extinction de masse représente une menace grandissante. Donc, je vous félicite.

Comme vous, je m'inquiète du poids des lobbies, tout en espérant que le prochain gouvernement n'y soit pas sensible. En effet, cette proposition a été adoptée à l'unanimité. Dès lors, nous espérons que le futur gouvernement ne détricotera pas ce travail qui porte sur un enjeu mondial.

*Het incident is gesloten.  
L'incident est clos.*

**08 Vraag van Oskar Seuntjens aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De beoordeling van de internationale klimaatfinanciering naar aanleiding van de COP29" (56000737C)**

**08 Question de Oskar Seuntjens à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'évaluation du financement climatique international en vue de la COP29" (56000737C)**

**08.01 Oskar Seuntjens** (Vooruit): De COP29 in Azerbeïdjan wordt in de media ook wel de 'Finance COP' genoemd. Collega Ravyts verwees er ook reeds naar dat we een afspraak hebben om 100 miljard dollar per jaar toe te kennen aan ontwikkelingslanden opdat ze maatregelen

bergzebra, de luipaard en het nijlpaard. De voornaamste landen van herkomst zijn Zuid-Afrika, Tanzania, Namibië, Zimbabwe, Rusland en Canada.

De handel in trofeeën blijft een gevoelige kwestie. Toen de resolutie werd aangenomen, was ik blij dat het Parlement zo eensgezind was. WWF heeft aangetoond dat de gemiddelde populatiegrootte van wilde dieren in 50 jaar tijd met 75 % is geslonken.

Ondanks het verlies aan biodiversiteit en het gevaar voor uitsterving van een groot aantal soorten werd er een beroep tot vernietiging van de wet ingesteld door de vzw Safari Club International België Nederland Luxemburg en de International Professional Hunters' Association, de Society for Environmental Protection en het Zambia Community Based Natural Resources Management Forum. De verenigingen voor dierenbescherming hebben aangegeven dat ze blij zijn met deze wet en dat ze hopen dat andere Europese landen zullen volgen.

**07.03 Rajae Maouane** (Ecolo-Groen): Het is een belangrijke overwinning voor die met uitsterven bedreigde soorten. De invloed van de lobby's baart me zorgen en ik hoop dat de volgende regering de maatregel niet zal terugdraaien.

**08.01 Oskar Seuntjens** (Vooruit): Lors de la COP29, l'ampleur et la nature du financement perçu par les

zouden kunnen treffen om de gevolgen van de klimaatopwarming te bestrijden. Voor het eerst in 15 jaar zullen de omvang en het soort financiering dat ontwikkelingslanden ontvangen, geëvalueerd worden.

Om een beter zicht te krijgen op de manier waarop we naar de onderhandelingen van de COP29 zullen gaan, stel ik volgende vragen.

Hoeveel draagt België momenteel bij aan de klimaatfinanciering en hoe verhoudt dat bedrag zich tot het door studies geraamde eerlijke aandeel van België van minstens 1,1 miljard euro, uiteraard inclusief bijdragen aan multilaterale ontwikkelingsbanken en multilaterale instellingen? Hoe beoordeelt de regering het effect van die huidige financiering?

Heeft België plannen om zijn bijdragen aan de internationale klimaatfinanciering met het oog op de COP29 te verhogen, en zo ja, met welk bedrag?

**08.02** Minister **Zakia Khattabi**: Mijnheer Seuntjens, tijdens deze legislatuur werd een stijging van de federale bijdrage aan de klimaatfinanciering gerealiseerd. Gemiddeld besteedde de federale overheid in de periode 2013-2019 ongeveer 72 miljoen euro per jaar aan internationale klimaatfinanciering, dit in hoofdzaak via het budget van de DGD.

De federale bijdragen gaan zowel naar specifieke multilaterale klimaatfondsen, zoals het Least Developed Countries Fund (LDCF) en het Green Climate Fund (GCF,) als naar bilaterale samenwerking via Enabel en BIO of via actoren van het middenveld en de universiteiten.

Dankzij bijkomende middelen en strategische keuzes bij onder meer BIO steeg de federale bijdrage in 2023 tot 216 miljoen euro. De samenwerking tussen de DGD en de federale klimaatadministratie laat toe rekening te houden met de verplichtingen van de partnerlanden onder het akkoord van Parijs.

Op Belgisch niveau zijn meer bescheiden stappen gedaan. Op mijn aandringen is in het raam van de verschillende gesprekken tussen de entiteiten over de verdeling van de veilinginkomsten van het ETS voor de periode 2021-2022 een akkoord bereikt over de minimumbijdrage van België aan internationale klimaatfinanciering in de periode 2021-2024. Dit akkoord bevatte ook een bescheiden groeipad voor de gewesten naar 2024.

De Belgische bijdrage bedraagt vandaag 247 miljoen euro. 216 miljoen euro is het aandeel van de federale overheid.

De partijen bij het akkoord van Parijs hebben zich ertoe geëngageerd een stijgende bijdrage te leveren aan de internationale klimaatfinanciering. Deze bijdrage leidde tot een testbare impact in kwetsbare landen, of zij laat hen toe hun klimaatbeleid in detail vorm te geven.

Internationale solidariteit en samenwerking zijn essentiële aspecten van de internationale klimaatdiplomatie. Zij zijn belangrijk in de strijd tegen de klimaatcrisis, en voor onze allianties met de meest kwetsbare landen in het bijzonder.

De federale regering kan dus met een mooi palmares naar de COP29 trekken. U zult begrijpen dat ik geen uitspraken kan doen voor andere entiteiten, noch voor de toekomstige federale regering.

pays en développement seront évaluées.

Quel est le montant de la contribution actuelle de la Belgique au financement climatique? D'après des études, la part équitable estimée de la Belgique s'élève à au moins 1,1 milliard d'euros. La Belgique augmentera-t-elle sa contribution?

**08.02** **Zakia Khattabi**, ministre: Grâce à des moyens supplémentaires et à des choix stratégiques, la contribution fédérale a augmenté en 2023 pour atteindre 216 millions d'euros. La contribution belge s'élève aujourd'hui à 247 millions d'euros au total, entre autres grâce à une trajectoire de croissance modeste pour les régions.

Les parties signataires de l'accord de Paris se sont engagées à fournir une contribution croissante au financement climatique international. La solidarité et la collaboration internationales sont importantes dans la lutte contre la crise climatique, et au regard de nos alliances avec les pays les plus vulnérables en particulier.

Le gouvernement fédéral pourra se rendre à la COP29 muni d'un beau palmarès. Je ne peux pas me prononcer au nom d'autres entités ni du futur gouvernement fédéral.



**08.03 Oskar Seuntjens** (Vooruit): Mevrouw de minister, ik dank u voor uw antwoord.

Ik ben uiteraard blij met het gestegen budget voor internationale klimaatfinanciering. Dat neemt echter niet weg dat het nog steeds niet voldoende is, als we de harde cijfers van de realiteit zien. Ik kan alleen maar hopen dat de volgende regeringen daarvan dringend werk maken, in België, maar ook elders. Veel tijd om te wachten hebben we niet meer. Dat zien we in Spanje en ook op andere plaatsen in de wereld. Ik hoop dat we snel stappen zullen zetten en dat België zijn verantwoordelijkheid nu, maar ook in de toekomst zal nemen.

*Het incident is gesloten.  
L'incident est clos.*

*De openbare commissievergadering wordt gesloten om 15.11 uur.  
La réunion publique de commission est levée à 15 h 11.*

**08.03 Oskar Seuntjens** (Vooruit): Le budget, même s'il a augmenté, n'est pas suffisant. Les gouvernements à venir doivent s'atteler d'urgence à ce dossier, car le temps presse. Les événements récents, en Espagne et ailleurs, nous le prouvent.